

บทที่ 4

พัฒนาการในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของตำบลศรีบัวบาน

4.1 สภาพทั่วไป

จังหวัดลำพูน เป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่น้อยที่สุดในภาคเหนือ โดยมีเนื้อที่เท่ากับ 2,816,176 ไร่ (กองแผนงาน กรมป่าไม้ และสถิติการเกษตรในประมวลข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ เล่ม 1 ภาพรวมและข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติภาคเหนือตอนบน กลุ่มงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ มกราคม 2542)

จังหวัดลำพูนมีเทือกเขาและภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ คอยขุนตาล คอยผาเมือง คอยอีหุย คอยผาด่าน คอยก่อ และคอยคะม้อ ภูมิประเทศทางตะวันตกของลำพูนเป็นที่ราบ ทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่ราบสูงเล็กน้อย ทิศใต้ตั้งแต่อำเภอป่าซางถึงอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง สำหรับอำเภอทุ่งหัวช้างเป็นที่ราบสูงและมีเทือกเขาโดยรอบ จึงมีพื้นที่เพาะปลูกน้อย มีที่ราบลุ่มที่กว้างใหญ่ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง และตอนเหนือของอำเภอบ้านโฮ่ง รวมพื้นที่ประมาณ 2,403 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,502,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด มีระดับความสูงเฉลี่ย 200-400 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตัวเมืองลำพูนมีระดับความสูง 290.29 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยพื้นที่ค่อยลาดสูงขึ้นในตอนกลางทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ และด้านตะวันตกเฉียงใต้ตั้งแต่อำเภอแม่ทา ตอนใต้ของอำเภอป่าซาง อำเภอทุ่งหัวช้าง และอำเภอเถิน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและภูเขาสูง ระดับความสูงระหว่าง 400-800 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นแนวเขตภูเขาซึ่งมีความสูงตั้งแต่ 800 เมตรขึ้นไป ระดับความสูงจะลดลงประมาณ 400-800 เมตร เมื่อเข้าเขตที่ราบในอำเภอเถิน แล้วค่อย ๆ ยกตัวสูงขึ้นมาทางทิศใต้ ซึ่งเป็นเขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดลำปาง และจังหวัดตาก

จากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2541 จังหวัดลำพูนมีพื้นที่ป่าไม้ 1,332,499 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 47.3 ของพื้นที่ทั้งหมด มีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 10 ป่า มีเนื้อที่รวม 1,830,038 ไร่ อุทยานแห่งชาติอีก 3 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอีก 1 แห่ง

ตำบลศรีบัวบาน ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2527 โดยรวมเอาหมู่บ้านส่วนหนึ่งของตำบลบ้านกลาง และตำบลป่าสักมารวมกัน ปัจจุบันประกอบไปด้วย 12 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านศรีบัวบาน บ้านจำเริญ บ้านจำบอน บ้านจัวแคว บ้านม้าไต้ บ้านม้าเหนือ บ้านทุ่งยาว บ้านหนองหล่ม บ้านป่า

ปัวย บ้านป่าบง บ้านดอนแก้ว และบ้านทุ่งยาวเหนือ โดยอยู่ห่างจากอำเภอเมืองจังหวัดลำพูน ประมาณ 15 กิโลเมตร มีอาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับตำบลบ้านกลางและตำบลมะเขือแจ้ ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลท่าทุ่งหลวงและตำบลทาสบเส้า ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอแม่ทา ตำบลทาปลาดุกและตำบลทาสบเส้า ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลป่าสัก มีเนื้อที่จำนวน 115.42 ตาราง กิโลเมตร หรือประมาณ 72,139 ไร่ โดยมีภูมิประเทศ เป็นที่ราบสูงมีภูเขาล้อมรอบพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นเขตป่าไม้ และมีเขตป่าชุมชน แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ประกอบไปด้วยลำน้ำ 16 สาย และ บึง หนอง อีก 14 แห่ง ส่วนแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ ฝาย 10 แห่ง บ่อน้ำตื้น 109 แห่ง บ่อโยก 11 แห่ง และบ่อบาดาลพร้อมถัง 22 แห่ง

จำนวนประชากรทั้งหมด 8,800 คน เป็นชาย 4,368 คน เป็นหญิง 4,438 คน และมี จำนวนครัวเรือน 2,341 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาได้แก่รับจ้างทั่วไป ด้านการศึกษา มีโรงเรียนประถมศึกษา 7 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2 แห่ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง และที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 8 แห่ง ในด้านสถาบันทาง ศาสนา มีวัด 8 แห่ง สำนักสงฆ์ 2 แห่ง ด้านสาธารณสุขมีสถานีอนามัยประจำตำบล 2 แห่ง รวมทั้งมีป้อมตำรวจประจำตำบล 1 แห่ง

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในด้านการคมนาคม มีถนนติดต่อกับอำเภอได้ทุกหมู่บ้าน ประกอบไปด้วยถนนลูกรัง ถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ และถนนคอนกรีตเสริมใย เหล็ก ด้านการโทรคมนาคม มีโทรศัพท์ใช้ในครัวเรือน 580 ครัวเรือน โทรศัพท์สาธารณะ 13 แห่ง ส่วนด้านไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้านและทุกครัวเรือน

ศักยภาพของชุมชน

1. มีป่าชุมชน และมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถดึงดูดนักวิชาการ นักศึกษา ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อมาศึกษาดูงาน
2. ภูมิประเทศส่วนใหญ่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้
3. ประชาชนและบุคลากรในพื้นที่ มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานในการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล ให้ประสบผลสำเร็จตามนโยบายของทางราชการได้ดี

สภาพปัญหาและความต้องการของตำบลศรีบัวบาน

1. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน
 - 1.1 การคมนาคมไม่สะดวก ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อและไม่ได้มาตรฐาน
 - 1.2 การขาดแคลนไฟฟ้าเพื่อใช้ในการเกษตร
 - 1.3 การขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค และระบบประปาหมู่บ้าน

2. ปัญหาการผลิต การตลาด รายได้ และการมีงานทำ
 - 2.1 ที่ทำกินขาดเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง
 - 2.2 กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มธุรกิจขนาดเล็ก ขาดเงินทุนหมุนเวียน
 - 2.3 กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มธุรกิจขนาดเล็ก ขาดความรู้และทักษะในการทำงาน
 - 2.4 ขาดเทคโนโลยีในกลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มธุรกิจขนาดเล็ก
 - 2.5 ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อประกอบการดำเนินงาน
3. ปัญหาด้านการสาธารณสุขและการอนามัย
 - 3.1 ขาดแคลนทุน และเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน
 - 3.2 ปัญหาทุโภชนาการ เด็ก 0 - 5 ปี
 - 3.3 ปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
 - 3.4 ปัญหาโรคติดต่อ
 - 3.5 ปัญหายาเสพติด
4. ปัญหาน้ำใช้เพื่อการเกษตร
 - 4.1 ขาดแคลนแหล่งน้ำ
 - 4.2 แหล่งน้ำที่มีอยู่ขาดการปรับปรุง ดูแล
5. ปัญหาด้านความรู้เพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิต
 - 5.1 ขาดแหล่งข้อมูลข่าวสารประจำหมู่บ้าน
 - 5.2 การศึกษา ประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาในท้องถิ่นถูกละเลย
6. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ
 - 6.1 ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย
 - 6.2 ปัญหาความไม่สมดุลของธรรมชาติ
7. ปัญหาความต้องการด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 7.1 บุคลากรไม่เพียงพอ
 - 7.2 บุคลากรขาดความรู้และทักษะ
 - 7.3 สถานที่ทำงาน และวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานไม่ได้รับการปรับปรุงให้ได้ มาตรฐาน
8. ปัญหาความต้องการด้านอื่น ๆ
 - 8.1 ปัญหาขยะและมลภาวะ
 - 8.2 แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้รับการปรับปรุง

(แผนพัฒนาตำบลศรีบัวบาน ประจำปี 2543 , องค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน
อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน)

4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน

ด้านการเมืองการปกครอง ตำบลศรีบัวบาน มีหน่วยงานที่ปกครองคือ องค์การบริหาร
ส่วนตำบลศรีบัวบาน ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง
จังหวัดลำพูน โดยเริ่มแรกที่ตั้งเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 5 ปัจจุบัน เป็นองค์การบริหาร
ส่วนตำบลชั้น 4 มีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มาจากการเลือกตั้ง 24 คน ปัจจุบันลาออก
ไป 2 คน เหลือ 22 คน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตำแหน่งอีก 6 คน และแพทย์
ประจำตำบลอีก 1 คน โดยมีสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 3 คน ดังนี้

1. คต.เสวต	ลึงกาฟ้า	ประธานสภา
2. นายไพบูลย์	ทาระศักดิ์	รองประธานสภา
3. นายวีระเดช	ปาระมี	เลขานุการ

สำหรับคณะกรรมการบริหาร ได้แก่

1. นายวีระพล	พิงคะสัน	ประธานกรรมการบริหาร
2. นายแก้ว	เดชะโสศ	กรรมการบริหาร
3. นายจรัญ	ชาล็ก	กรรมการบริหาร
4. นางอัมรา	สมชาติ	กรรมการบริหาร
5. นายชัยมิตร	ลำพูนลัก	กรรมการบริหาร

และพนักงานส่วนตำบล ได้แก่

1. นายสังัด	โนโซติ	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
2. นายสมคิด	ธนูน้อย	หัวหน้าส่วนโยธา
3. นางพิมพ์พรณ	บุรณะกิจ	หัวหน้าส่วนการคลัง
4. นางศรีคำ	กาญน้อย	พนักงานการเงินและบัญชี
5. นางเกษราภรณ์	ทองดี	เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้
6. นายชม	คำมีสว่าง	นักการภารโรง

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน

รายได้โดยประมาณประจำปีงบประมาณ	7.9	ล้านบาท แบ่งเป็น
รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง	2.5	ล้านบาท

รายได้ที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดเก็บให้	3.83	ล้านบาท
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	1.57	ล้านบาท

กลุ่มองค์กรในชุมชนที่ร่วมกันจัดตั้งได้แก่ ลูกเสือชาวบ้าน ไทยอาสาป้องกันชาติ
อาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มเกษตรกร ชมรมผู้สูงอายุ

4.3 ความเป็นมาในการจัดการป่าชุมชนในประเทศไทย

นับตั้งแต่อดีต ป่าไม้ เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร เพื่อนำมาใช้อุปโภค บริโภค และ
ป่าไม้เองก็ยังเป็นแหล่งอาหาร อาชีพ รายได้ ให้กับคนในชุมชน อาจกล่าวได้ว่า การดำรงอยู่ของ
ป่าไม้มีความหมายต่อการดำรงอยู่ของชีวิต

เมื่อกรมป่าไม้ได้เข้ามามีอำนาจในการจัดการป่า รัฐบาลได้เปิดให้มีการสัมปทานป่าไม้
ซึ่งเป็นการจัดการป่าไม้เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมป่าไม้ มีบริษัทต่าง ๆ ทั้งชาวไทย และต่างประเทศ
เข้ามาขอสัมปทาน รวมทั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เข้ามาชักลากไม้ในป่าที่ชาวบ้านได้ดูแล
รักษาและใช้ประโยชน์อยู่ ตอบสนองความต้องการผลผลิตป่าไม้โดยการปลูกป่า และทำสวน
ป่าไม้เศรษฐกิจเพียงไม่กี่ชนิด (FAO 1978) โดยละเลยจุดมุ่งหมายในการพัฒนาชนบท แทนที่จะตั้ง
เป้าหมายเพื่อให้พัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบท แต่กลับไปตั้งเป้าหมายไว้ในระดับชาติ มุ่งเน้น
การหารายได้จากการสัมปทานป่าไม้ ป่าไม้จึงถูกทำลายไป แหล่งน้ำตามธรรมชาติแห้งขอด
หน้าดินพังทลาย ดินทรายทับถมห้วยหนอง เกิดความเค็มดร้อน โดยที่คนในชนบทไม่ได้รับ
ประโยชน์ใดเลย ดังเช่น ชาวบ้านที่อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง และกิ่งอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
รวมทั้งที่อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้รวมตัวกันคัดค้านการสัมปทานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515
เป็นต้นมา นอกจากนี้กฎหมายยังอนุญาตให้เอกชนเช่าที่ป่าเพื่อทำธุรกิจทั้งการปลูกป่าสร้างรีสอร์ท
ที่พักเพื่อการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2532 ชาวบ้านห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ได้
รวมพลังต่อต้านการเช่าป่าอีกครั้งจนเป็นข่าวไปทั่วประเทศ เนื่องจากกรมป่าไม้ได้ให้เช่าที่แก่นาย
ทุนเพื่อปลูกสวนป่า โดยผู้เช่าได้ไถเกรดหน้าดินจนโล่งเตียนก่อนที่จะปลูกป่าใหม่ โดยอ้างว่าพื้นที่
ดังกล่าวเป็นพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม ซึ่งในความเป็นจริงเป็น แหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งอาหาร
ของชาวบ้านมาตั้งแต่อดีต การคัดค้านอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาเกือบ 1 ปี กรมป่าไม้จึงยอมคืนป่าให้
ชาวบ้านดูแลรักษา และยกให้เป็นป่าชุมชนของชาวบ้าน

จากเหตุการณ์นี้จึงมีการตั้งข้อสังเกตต่อกฎหมาย ว่าเปิดโอกาสให้กับนายทุนทั้งชาว
ไทยและต่างชาติเข้ามาทำลายป่า ซึ่งเมื่อได้กอบโกยเอาผลประโยชน์และทำให้ป่าไม้เสื่อมโทรมและ
หมดสิ้นไป ดังนั้นจึงเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดที่ต้องการให้มีกฎหมายที่ให้สิทธิชาวบ้านในการจัด

การป่าไม้ และมีอำนาจในการจับ ผู้ที่เข้ามาบุกรุกทำลายป่า ประกอบกับในช่วงปี พ.ศ. 2531-2532 เกิดน้ำท่วมใหญ่ที่ภาคใต้ ท่อนซุงขนาดใหญ่ไหลมากับสายน้ำ ทำลายบ้านเรือนไร่นาและทรัพย์สินของชาวบ้านเสียหาย ซึ่งเป็นผลพวงที่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าในประเทศไทย จากเหตุการณ์ครั้งนี้ รัฐบาลประกาศปิดป่าสัมปทานทั่วประเทศ

รัฐบาลได้มีนโยบายในการรักษาป่า โดยการวางเป้าหมายว่าจะต้องรักษาป่าประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งประเทศ โดยแบ่งเป็นป่าอนุรักษ์ ร้อยละ 25 ป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ 15 ดังนั้น รัฐบาลจึงประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อจะเก็บไว้เป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายแล้ว เขตป่าอนุรักษ์นั้น จะห้ามไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปอาศัยอยู่ ต้องเก็บไว้ให้เป็นป่าธรรมชาติ ปลอดจากมนุษย์ ห้ามมนุษย์ใช้ประโยชน์ คนที่อยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่อดีตก็ต้องถูกอพยพออกจากป่า ในปี พ.ศ. 2528 ชาวบ้านคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ถูกอพยพออกจากอุทยานแห่งชาติแม่วงศ์ ปี พ.ศ. 2537 ชาวเขาเผ่า เย้า ลัวะ ลีซอ ถูกอพยพจากอุทยานแห่งชาติดอยหลวง จังหวัดลำปาง โดยชาวบ้านที่ถูกอพยพออกมาอยู่ในที่แห่งใหม่ ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ไร้ที่ดินทำกิน แห้งแล้ง จนในที่สุดชาวบ้านต้องหันเหจากการทำเกษตรกรรมไปเป็นแรงงานไร้ฝีมือในเมือง ดังนั้นจึงมีแนวคิดที่ต้องการให้มีกฎหมายเพื่อรองรับให้สิทธิในการอยู่ร่วมกับป่า จึงได้มีการร่วมเรียกร้อง กฎหมายป่าชุมชน

รัฐบาลเอง ก็เห็นด้วยกับประชาชนว่า ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า กรมป่าไม้จึงได้ร่างกฎหมายป่าชุมชนของกรมป่าไม้ขึ้นมาในปี พ.ศ. 2535 แต่ร่างกฎหมายป่าชุมชนของกรมป่าไม้ ไม่ได้ให้สิทธิแก่ประชาชนอย่างแท้จริง แต่กลับเอื้อให้มีการพัฒนาป่าในทางเศรษฐกิจ อำนาจยังผูกขาดอยู่ที่กรมป่าไม้ ชาวบ้านมีหน้าที่ปฏิบัติตามความต้องการของเจ้าหน้าที่เท่านั้น ชาวบ้านจึงร่างกฎหมายป่าชุมชนขึ้นมาเองในปี พ.ศ. 2536 รัฐบาลตัดสินใจไม่ได้ว่าจะเลือกกฎหมายป่าชุมชนใดดี จึงมอบหมายให้คณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค (กนภ.) จัดการประชุมร่วมระหว่างหน่วยงานราชการ ชาวบ้าน นักพัฒนาเอกชน และนักวิชาการที่มีความเป็นกลาง เพื่อช่วยกันร่างกฎหมายป่าชุมชนขึ้นมาใหม่ เรียกกันว่าร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนฉบับ กนภ. ที่ทุกฝ่ายพอใจ โดยบัญญัติไว้ว่า

“ให้ชุมชนท้องถิ่นที่มีความพร้อม และต้องการดูแลรักษาป่า จัดทำแผนการดูแลรักษาป่า โดยกำหนดขอบเขตป่าที่ชัดเจน เลือกตั้งคณะกรรมการ และออกกฎระเบียบในการดูแลรักษาป่า แล้วเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเพื่ออนุมัติให้จัดทำป่าชุมชน หากภายหลังชุมชนไม่สามารถดูแลรักษาป่าและจัดการทรัพยากรได้ตามแผนงาน จะถูกเพิกถอนป่าชุมชน และยังมีความผิดตามกฎหมายอีกด้วย”

ต่อมา องค์กรอนุรักษ์ 4 องค์กร ได้แก่ มูลนิธิธรรมนาถ มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร มูลนิธิโลกสีเขียว และสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ได้คัดค้านร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนฉบับ กนภ. เพราะไม่เห็นด้วยที่จะอนุญาตให้ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายเป็นป่าชุมชน ไม่อยากให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์หรือมีกิจกรรมใด ๆ ในป่าอนุรักษ์ การคัดค้านขององค์กรอนุรักษ์ ส่งผลให้มีการทำประชาพิจารณ์ร่างกฎหมายป่าชุมชน หลังการประชาพิจารณ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้รับมอบหมายรับผิดชอบแก้ไขร่างตามผลประชาพิจารณ์ แต่ผลการแก้ไขไม่สอดคล้องกับผลการประชาพิจารณ์ ชาวบ้านและนักวิชาการจึงร่วมคัดค้าน ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนฉบับนี้ จากนั้นมีการเปลี่ยนรัฐบาล เรื่องทั้งหมดจึงเงียบหายไป จนมาถึงสมัยปัจจุบัน การเจรจาระหว่างสมาชิกคนจนกับรัฐบาล ส่งผลให้มีการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนอีกครั้ง แต่ปรากฏว่าร่างกฎหมายป่าชุมชนที่ร่างขึ้นมาล่าสุดนี้ ไม่เป็นที่พอใจของชาวบ้าน เพราะมีข้อห้ามไม่ให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากไม้ในป่าชุมชนที่เป็นป่าอนุรักษ์ เช่น การหาสมุนไพร ไม้ชิงชัน ไม้ชิงชันต่าง ๆ ของต้นไม้ เป็นต้น ดังนั้นชาวบ้านจึงไม่ยอมรับร่างกฎหมายป่าชุมชนฉบับนี้ โดยหัวใจสำคัญของกฎหมายป่าชุมชน ที่ประชาชนต้องการ มีสาระสำคัญดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างกฎหมาย
 2. เป็นกฎหมายที่ให้ประชาชนมีสิทธิดูแลรักษา จัดการ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในท้องถิ่น ภายใต้จารีต และวัฒนธรรมที่หลากหลาย
 3. เป็นกฎหมายที่เอื้อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ไม่เว้นแต่ในเขตป่าอนุรักษ์
 4. เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจแก่ประชาชนให้สามารถจัดการกับผู้ที่บุกรุกป่าได้
- (เอกสารประกอบงานสมัชชาป่าชุมชนภาคเหนือ วันที่ 14-15 มกราคม 2542 ชื่อหนังสือ ทำไมต้องมีกฎหมายป่าชุมชน)

4.4 ความเป็นมาในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของตำบลศรีบัวบาน

ตำบลศรีบัวบาน ปัจจุบันประกอบไปด้วย 12 หมู่บ้าน ซึ่งจะแบ่งเป็นหมู่บ้านที่มีป่าได้แก่ บ้านศรีบัวบาน บ้านจำขี้มด บ้านจำบอน บ้านม้าเหนือ บ้านทุ่งยาว บ้านหนองหล่ม บ้านดอนแก้ว บ้านป่าปวย บ้านป่าบง และบ้านทุ่งยาวเหนือ โดยบ้านม้าเหนือ จำบอน และบ้านดอนแก้วมีป่าเล็กๆ ที่เรียกว่า ป่าพะยะ และป่าสันคะยอม ซึ่งต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ ที่กล่าวมามีพื้นที่ป่าค่อนข้างกว้างขวาง และมีการอนุรักษ์ป่ากันในปัจจุบัน ส่วนหมู่บ้าน จัวแคว และบ้านม้าใต้ ไม่มีป่า

ประวัติความเป็นมาในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ของตำบลศรีบัวบาน เริ่มต้นขึ้นจากหมู่บ้านทุ่งยาว ประมาณปี พ.ศ. 2458 ได้มีชาวบ้านจากบ้านสันคะยอม และบ้านป่าตึง ตำบล

ป่าสัก ประมาณ 5 - 6 ครอบครัว ได้หนีภาวะความแห้งแล้ง อพยพเข้ามาหาที่ดินทำกินในเขตป่าต้นน้ำแม่สาร ต่อมาภายหลังได้มีผู้อพยพเข้ามามากขึ้น จึงได้รวมกันสร้างระบบเหมืองฝายจากลำน้ำแม่สาร ส่งน้ำเข้ามานาที่ขุดขึ้นใหม่ เป็นระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร ผู้นำชุมชนในยุคนั้นก็คือ พ่อหลวงเครื่อง พัทธมศักดิ์ ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นหัวหน้าเหมืองฝาย หรือที่เรียกกันว่า แก่ฝาย และต่อมาได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน จึงเป็นผู้นำทั้งทางเศรษฐกิจและการปกครอง พ่อหลวงเครื่อง ได้ออกกฎเกณฑ์รักษาป่าไม้ ในบริเวณที่มีลำเหมืองฝายตัดผ่าน เนื้อที่ประมาณ 60 ไร่ เป็นบริเวณที่มีไม้ตะเคียนขนาดใหญ่ มีน้ำซับไหลออกมาอยู่ตลอดเวลา ชาวบ้านจึงเรียกป่าแห่งนี้ว่า “ป่าน้ำจ้ำ”

ต่อมาในสมัยพ่อหลวงสม มุลสัก เป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้มีการลักลอบตัดไม้เป็นจำนวนมาก ทั้งไม้สักเพื่อแปรรูปและไม้อื่น ๆ สำหรับเผาถ่านขาย ชาวบ้านบางส่วนเริ่มไม่พอใจการกระทำดังกล่าว จนกระทั่งในที่สุดได้มีข้อตกลงร่วมกัน ปักเขตแสดงบริเวณการรักษาป่าที่ชัดเจนในพื้นที่ ป่าน้ำจ้ำ โดยนายอำเภอได้มาร่วมตั้งกฎเกณฑ์ว่า ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนต้องถูกปรับ 20 บาทต่อต้น กฎเกณฑ์การรักษาป่าจึงเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา

ในปี พ.ศ. 2496 พ่อหลวงเขียว สมโชติ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้เล็งเห็นว่า การรักษาป่าโดยใช้บารมีของผู้นำเพียงคนเดียว คงจะไม่สามารถรักษาป่าในระยะยาวได้ จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการทั้งหมู่บ้าน ดังนั้น ในวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2496 อันเป็นวันฤกษ์ดีตอนสงกรานต์ จึงได้มีการประชุมที่มีลักษณะเป็น “สัญญาประชาคม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ อนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ไม้สัก ไม้ตะเคียน และไม้อื่น ๆ โดยตั้งกฎว่า “หากผู้ใดเพาะปลูกบนฝั่งแม่น้ำลำเหมืองอันเป็นเหตุให้เกิดการพังทลาย กีดขวางทางน้ำ จะต้องถูกปรับอย่างน้อย 50 บาท” และ “หากผู้ใด ตัดต้นไม้ จะเป็นไม้สักหรือต้นไม้อื่น ๆ จะต้องถูกปรับอย่างน้อย 50 บาทต่อต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของต้นไม้” สัญญาที่ตั้งขึ้นมานี้ใช้กับทุกคนในหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการมีอำนาจในการสอบสวนและลงโทษผู้กระทำความผิด สำหรับเงินที่ได้จากการปรับจะต้องถูกนำไปเข้าเป็นกองทุนของหมู่บ้าน ซึ่งจะนำไปใช้ในกิจการของเหมืองฝาย ส่วนไม้ของกลาง จะถูกนำไปใช้สร้างวัด โรงเรียน หรือสิ่งสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน หลังจากที่ถูกข้อบังคับในการห้ามตัดไม้ในบริเวณป่าน้ำจ้ำ แต่ปรากฏว่า พื้นที่รอบ ๆ ป่าน้ำจ้ำยังมีการบุกรุกทำลายป่ากันอีก โดยเฉพาะการตัดไม้เพื่อทำถ่านออกขาย ชาวบ้านจึงได้มีการประชุมกันและมีความเห็นร่วมกันว่า ควรมีการเพิ่มพื้นที่ในการห้ามตัดไม้ในป่าเป็น 800 ไร่ ในสมัยพ่อหลวง สนั่น ลินทร

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2517 ในสมัยพ่อหลวงมา พัทธมศักดิ์ ได้มีชาวบ้านจากชุมชนอื่น ๆ จำนวนหลายสิบราย ได้พยายามเข้ามาจับจองที่ดินบริเวณใกล้ป่าน้ำจ้ำ ทำให้ชาวบ้านทุ่งยาวไม่พอใจเป็นอย่างมาก ได้มีการรายงานให้นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ และในที่สุดชาวบ้านได้ออกไปเดินขบวนที่ศาลากลาง ค่อด้านผู้บุกรุกให้ออกจากป่าน้ำจ้ำในที่สุด จากเหตุการณ์ในครั้งนี้

ทำให้ชาวบ้านทุ่งยาวได้รับการกล่าวขวัญ ในฐานะเป็นผู้หวงแหนธรรมชาติที่ตนเองพึงพาอาศัย ชาวบ้านเมื่อได้รับชัยชนะก็เกิดความภูมิใจ และมั่นใจต่อกฎระเบียบในการรักษาป่าของตนเองมากขึ้น จึงได้ตัดสินใจขยายป่าชุมชนออกไปอีก จากเขตป่าหลังโรงเรียนทุ่งยาวไปจนถึงเขตบ้านหนองหล่ม ซึ่งปัจจุบัน ได้แยกออกมาเป็น บ้านป่าปวย ที่อยู่ติดกัน โดยยังใช้กฎเกณฑ์เดิมอยู่ สำหรับเขตที่ขยายออกไปนี้ ชาวบ้านสามารถนำไม้มาทำบ้านเรือนได้ แต่มีข้อกำหนดคือ ลูกหลานของบ้านทุ่งยาว ที่ตั้งเรือนใหม่ มีสิทธิขอไม่ปลูกสร้างบ้านได้คนละหนึ่งครั้งเท่านั้น การตัดไม้จะต้องได้รับการอนุญาต จากผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านเสียก่อน ต้องขออนุญาตไม้ที่จะต้องใช้ รายละเอียดการนำไม้ไปใช้ วันเวลาที่เข้าไปตัด โดยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นผู้กำหนดพื้นที่ที่จะเข้าไปตัด ลักษณะของต้นไม้ที่จะตัดต้องไม่เป็นต้นไม้ที่โตจนเกินไป และเนื่องจากเป็นป่าที่เคยถูกตัดเพื่อเผาทำถ่านมาก่อน ขนาดของไม้จึงพอเหมาะที่จะนำมาเป็นวัสดุในการสร้างบ้าน เช่น เสาเรือน ซื่อ ได้

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2520 ในสมัยพ่อหลวงประจวบ กันไชยศักดิ์ ทางราชการได้คัดเลือกหมู่บ้านทุ่งยาว เป็นหมู่บ้านตัวอย่างในการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ในขณะนั้น ได้มาเยี่ยมหมู่บ้านและได้มอบถ้วยเกียรติยศให้หมู่บ้านทุ่งยาว หลังจากนั้นก็ได้มีหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศ จากภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้นำชุมชนต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ได้เข้ามาศึกษาประสบการณ์จากบ้านทุ่งยาว และนำไปเผยแพร่เป็นข่าวสาร สารคดี เป็นบทเรียนและแบบอย่างของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

บ้านทุ่งยายังคงยึดถือปฏิบัติกฎการรักษายป่าอย่างต่อเนื่อง ได้มีการปรับปรุงและเพิ่มกฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ข้อสังคม โดยขยายพื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็น 1,800 ไร่ ในสมัยพ่อหลวงทอง หมุดสัก และในปี พ.ศ. 2534 ในสมัยพ่อหลวงเจริญ ขาสัก ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ได้เพิ่มพื้นที่ป่าไปจนจรดเขตป่าจำเริญ เป็นจำนวนกว่า 3,000 ไร่ โดยมีองค์กรหลักคือ องค์กรเมืองฝาย และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ดูแลรักษาป่า และรักษากฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งล่าสุดกฎระเบียบที่ได้มีการประกาศใช้ ณ วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2542 มีสาระ ดังนี้

1. ห้ามตัดไม้ทุกชนิด ในป่าอนุรักษ์และป่าใช้สอย ก่อนได้รับอนุญาต จากคณะกรรมการป่าไม้

- ให้คนยากจนหรือผู้ที่แยกครอบครัวใหม่ สามารถขอตัดไม้มาสร้างบ้านได้เพียงครั้งเดียว โดยขอได้ไม่เกิน 15 ต้น ส่วนขนาดของไม้ และพื้นที่ที่อนุญาตให้ตัด ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการป่าไม้

- หากจะนำมาสรางที่ปักพืงชั่วคราวในไร่ สวน (ห่าง ตูบ) ขอได้ไม่เกิน 12 ต้น ขนาดของไม้พืงที่หน้าตัดไม่เกิน 6 นิ้ว และขอได้ปีละ 10 รายเท่านั้น นอกจากนี้ ยังห้ามตัดไม้ สักโดยเด็ดขาด

- หากผู้ใดลักลอบตัดไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต จากคณะกรรมการป่าไม้ ผู้ใหญ่ บ้าน และคณะกรรมการป่าไม้มัสิทธิโดยชอบธรรมในการปรับไหม โดย ปรับนี้วละ 2,000 บาท ทุก ๆ ความยาว 1 เมตร และยึดของกลางเป็นสมบัติของหมู่บ้าน

2. ไม้ที่ล้มตายตามธรรมชาติ ให้นำมาใช้ประโยชน์ส่วนรวม
3. ห้ามนำสมุนไพรหายากออกจากป่าก่อนได้รับอนุญาต
4. ห้ามขุดรากต้นผักหวานออกจากป่า แต่นำเมล็ดออกมาได้
5. ห้ามนำกล้วยไม้ทุกชนิดออกจากป่า
6. ห้ามนำหิน ดิน ออกจากป่า ก่อนได้รับอนุญาต และอนุญาตให้เฉพาะชาวบ้าน บ้านทุ่งยาวเท่านั้น
7. ห้ามคนหมู่บ้านอื่นเข้ามาล่าสัตว์ทุกชนิด สำหรับคนในหมู่บ้านทุ่งยาว ให้สามารถล่าสัตว์เพื่อบริโภคได้แต่ห้ามนำไปขาย
8. อนุญาตให้คนหมู่บ้านอื่นเข้ามาเก็บเห็ดในป่าได้

“กฎระเบียบนี้เรียกว่า สัญญาประชาคม ของหมู่บ้านทุ่งยาวทั้งหมด ผู้ใดจะกล่าวว่าไม่รู้ หรือไม่ทราบกฎระเบียบนี้ แล้วปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายนี้ มิได้” (บันทึกการประชุมหมู่บ้านของหมู่บ้านทุ่งยาว และทุ่งยาวเหนือ วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2542)

จากการสัมภาษณ์พ่อผอง หมุดสัก คณะกรรมการป่าไม้ของหมู่บ้านทุ่งยาว ซึ่งมีบทบาท ในการจัดการป่ามากกว่า 40 ปี ได้กล่าวถึง สถิติการใช้ประโยชน์จากป่า ซึ่งได้มีการจดบันทึก การเก็บพืชผักจากป่ามาบริโภคหรือขาย สรุปได้ว่า ในปี พ.ศ.2542 ป่าสามารถทำรายได้ให้กับชาว บ้าน ประมาณ 7 แสนบาท ในส่วนของพิธีกรรมเกี่ยวกับป่า ก็จะมีพิธีบวชป่า ซึ่งริเริ่มทำมาไม่ นานนี้ ส่วนพิธีที่กระทำกันมาแต่เดิมคือ พิธีเลี้ยงผีฝ่าย โดยประมาณปลายเดือนพฤษภาคม ถึงกลาง เดือนมิถุนายน จะมีการขุดลอกเหมืองฝ่าย และขึ้น 9 คำ เดือน 9 จะทำพิธีเลี้ยงผีฝ่าย

ปัจจุบัน หมู่บ้านทุ่งยาว และทุ่งยาวเหนือ มีพื้นที่ป่ารวมกันประมาณ 3,000 ไร่ โดยมีการ แบ่งเป็นเขตป่าอนุรักษ์ และป่าใช้สอย ประกอบไปด้วย คอยห้วยหลวง ดองป่าเหียง คอยผาซ้อ คอยกัวช้างเผือก และคอยเทิมผาแดง เป็นต้น สำหรับคณะกรรมการป่าไม้มัมีจำนวน 64 คน จาก 2 หมู่บ้าน คือทุ่งยาว และทุ่งยาวเหนือ โดยมีวาระ 2 ปี จากการศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้าน ทุ่งยาว คือ นายจรูญ ขาสัก ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นประธานเครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ 17 จังหวัด มีปากว่า 700 แห่ง ซึ่งในจังหวัดลำพูนเองมี 5 อำเภอ และ 5 หมู่บ้านหลัก ที่ได้เข้าร่วมกับ

เครือข่ายนี้ โดยมีการประชุมสมาชิกเครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ 1 ครั้งต่อปี และมีการเปลี่ยนสถานที่การประชุมไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทุกปี ซึ่งปี พ.ศ.2543 นี้ จะจัดประชุมที่จังหวัด ลำปาง

บ้านศรีบัวบาน ก็เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่มีการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยมีพื้นที่ป่ากว้างขวางพอสมควร ประมาณ 1,700 ไร่ ประกอบด้วย คอยเจดีย์ คอยม่อนธานี คอยทุ่งกอเกลือ คอยกุ่มผา และคอยจำก้าง มีคณะกรรมการป่าไม้ 10 คน มีกฎระเบียบการใช้ป่าของชุมชน ดังนี้

1. ผู้ใดลักลอบตัดไม้ในเขตป่า ปรับต้นละ 500 บาท
2. หากมีความจำเป็นต้องตัดไม้ให้ไปขอกรรมการป่าไม้
3. สามารถเก็บผัก ลำสัตว์ในป่ามาบริโภคหรือขายได้

บ้านจำมัด แต่ก่อนมีการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำไปเผาถ่านขาย ปลุกบ้าน และนำไปเป็นไม้แปรรูป ซึ่งในปี พ.ศ.2525 ได้เกิดภัยธรรมชาติ และปัญหาภัยแล้ง รวมทั้งได้เห็นตัวอย่างของหมู่บ้านทุ่งยาวที่มีการอนุรักษ์ป่าไม้ จึงมีการห้ามตัดไม้ พอห้ามตัดไม้ ชาวบ้านก็ไม่มีการทำ จึงออกไปทำงานต่างถิ่น ทำให้การตัดไม้ทำลายป่าลดลง ต่อมา ปี พ.ศ.2527 ผู้ใหญ่บ้านได้เรียกประชุมกรรมการหมู่บ้าน ในการอนุรักษ์ป่า และได้มีการขอความร่วมมือคนในหมู่บ้านไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่า โดยหากมีความจำเป็นก็ให้มาขอกรรมการหมู่บ้าน หรือ ผู้ใหญ่บ้านก่อน ซึ่งปฏิบัติกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันก็ไม่มีการขออนุญาตตัดไม้ ข้อห้ามที่เป็นลายลักษณ์อักษร พื้นที่ป่าของบ้านจำมัดกว้างใหญ่มาก โดยมีประมาณ 15,000 ไร่ ประกอบไปด้วย คอยบา คอยผาผึ้ง คอยอ่างแม่สาร และคอยยาว ฯลฯ ที่ผ่านมามีชาวบ้านมาขออนุญาตตัดไม้พอสมควร แต่ก็มีการลักลอบตัดไม้กันเป็นประจำ เนื่องจากมีพื้นที่ป่าที่กว้างใหญ่มากทำให้ยากต่อการดูแลได้ทั่วถึง ส่วนการลงโทษ หากพบเจอผู้ลักลอบตัดไม้ก็จะนำตัวส่งให้กับสำนักงานป่าไม้คอยติ

บ้านหนองหล่ม มีพื้นที่ป่า ประมาณ 2,000 ไร่ ประกอบไปด้วย คอยงู คอยผาขาย คอยโหยด คอยปู้น้อยกันทา คอยผาคอก คอยป่าฮวก(ป่าไผ่) และคอยขวาง ซึ่งมีการแบ่งการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ดังนี้ คอยปู้น้อยกันทา และคอยผาขาย ห้ามตัดไม้โดยเด็ดขาด ส่วนคอยงู คอยโหยด คอยผาคอก และคอยป่าฮวก(ป่าไผ่) สามารถตัดได้แต่ต้องขออนุญาตก่อน สำหรับคอยขวางนั้น ไม่ต้องขออนุญาตก็สามารถตัดได้เลย เนื่องจากเป็นป่าเสื่อมโทรม ไม่มีต้นไม้ใหญ่ แต่ห้ามผู้ใดจับจองเป็นการส่วนตัว ประวัติความเป็นมาของการอนุรักษ์ป่าเริ่มมาจากที่ป่าบริเวณนี้เคยอุดมสมบูรณ์ แต่เมื่อมีทางรถไฟตัดผ่านก็ได้ขอสัมปทานป่าบริเวณนี้จากกรมป่าไม้ เพื่อเอาไม้มาทำหมอนรองรถไฟ และนำมาเป็นเชื้อเพลิง เนื่องจากแต่ก่อนรถไฟใช้ระบบหัวจักรไอน้ำ ต่อมาในปี พ.ศ.2513 ชาวบ้าน ซึ่งนำโดยผู้ใหญ่บ้านได้เริ่มตระหนักถึงความแห้งแล้งที่เกิดขึ้น จึงได้มีการอนุรักษ์ป่า เริ่มจาก คอยงู และคอยผาคอก และต่อมาก็ขยายไปยังคอยต่างๆ แต่ก็พบกับอุปสรรคมาโดยตลอด เนื่องจาก มีชาวบ้านจากต่างถิ่นและคนในหมู่บ้านเองเข้ามาลักลอบตัดไม้ในตอนกลาง

คื่น ประกอบกับชาวบ้านยังคงมีการเผาถ่านเพื่อใช้และขายกันอยู่ตลอด จึงยากต่อการดูแลรักษา จึงได้มีการตั้งกฎระเบียบในการรักษาป่าไม้ และตั้งคณะกรรมการป่าไม้ ขึ้นมาดูแลป่าโดยเฉพาะ โดยแบ่งหมู่บ้านออกเป็น 7 เขต (บ่อก) แล้วเลือกคณะกรรมการป่าไม้เขตละ 2 คน รวมทั้งหมด 14 คน เป็นคณะกรรมการป่าไม้ ซึ่งมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 5 ปี โดยมีหน้าที่ที่สำคัญคือ สอดส่อง ดูแล ไม่ให้ใครลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการป้องกันไฟป่า

บ้านป่าปวย มีพื้นที่ป่าประมาณ 1,040 ไร่ ประกอบไปด้วย คอยผาคอก คอยก๊วอก คอยด้าตา คอยงู คอยผาซ่อ แต่เดิมบ้านป่าปวยเป็นหมู่บ้านเดียวกับหนองหล่ม แยกออกมาในปี พ.ศ.2533 ซึ่งสาเหตุที่ใช้ชื่อว่าป่าปวย เนื่องจากมีดินตะแบก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าดิน ปวยมาก ปัจจุบัน มีคณะกรรมการป่าไม้ทั้งหมด 15 คน มีวาระดำรงตำแหน่ง 3 ปี โดยมีกฎระเบียบดังนี้

1. ห้ามตัดไม้ในเขตป่า โดยไม่ได้ขออนุญาต หากฝ่าฝืนปรับปรับดั้นละ 500 บาท
2. ให้คนในหมู่บ้าน และคนที่อื่น สามารถเข้ามาหาผัก และล่าสัตว์ได้
3. ถ้าจะขอตัดไม้เพื่อปลูกบ้าน ให้ขอกรรมการป่าไม้และผู้ใหญ่บ้าน โดยขอได้ไม่เกิน 50 ดัน

บ้านป่าบง ก็เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่แยกออกมาจากบ้านหนองหล่ม ซึ่งแต่เดิมมีป่าที่อุดมสมบูรณ์ แต่เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่าของทางรถไฟ และจากคนต่างถิ่นที่ไปรับจ้างจะถ้า ขุนตาล แล้วแผ้วถางป่าเป็นที่อยู่อาศัย และแอบตัดไม้ไปขาย จึงได้มีการต่อต้านจากชาวบ้าน และเริ่มมีการอนุรักษ์ป่าตั้งแต่นั้นมา โดยมีกฎระเบียบดังนี้

กฎระเบียบการอนุรักษ์ป่า หมู่ที่ 9 บ้านป่าบง ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนหน้าที่ของคณะกรรมการป่าไม้

1. เป็นคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากราษฎรภายในหมู่บ้าน
2. ให้ดำเนินการตามกฎระเบียบของราษฎรที่ได้ร่วมกันวางไว้
3. รักษาป่าไม้ที่ได้กันไว้เป็นเขตป่าหวงห้าม

3.1 เขตป่าแม่ธิ แม่ติบ ตั้งแต่เขตติดต่อบ้านหนองหล่ม บริเวณ คอยงู คอยผาคอก คอยแล จนถึงคอยห้าง ประมาณ 2,000 ไร่

3.2 ส่วนที่อยู่นอกเขตป่าสงวน มีคอยโดน คอยกาศ คอยผายหิน และคอยหลังบ้าน (กลางหมู่บ้าน) รวมกันประมาณ 900 ไร่

3.3 ป่าทิศตะวันตกของหมู่บ้าน (ติดป่าเหมืองจี) ตั้งแต่ติดเขตบ้านหนองหล่ม คอยกันทา ซึ่งเป็นทิศเหนือ ทิศตะวันตก คือ เอาทางเกวียนเป็นแนวเขต ทิศตะวันออก เอาที่ดินของราษฎรเป็นแนวเขต ทิศใต้ เอาสวนแม่คำปือเป็นแนวเขต รวมประมาณ 200 ไร่ รวมเนื้อที่อนุรักษ์ไว้ 3,100 ไร่

ระเบียบของการใช้ป่าอนุรักษ์

1. ห้ามราษฎรต่างถิ่น (ต่างหมู่บ้าน) มาตัดไม้เขตหวงห้ามโดยเด็ดขาด
2. เมื่อราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน มีความจำเป็นที่จะใช้ไม้เพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ให้ขออนุญาต จากคณะกรรมการป่าไม้ในเขตสละแวกบ้าน (ปือกบ้าน) ของตนก่อน และแจ้งให้กรรมการทราบด้วยว่าต้องการใช้จำนวนเท่าใด
3. เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ห้ามตัด ไม้เกินจำนวนที่ขอต่คณะกรรมการ ห้ามตัด ไม้ทิ้ง โดยไม่จำเป็น ถ้าคณะกรรมการทราบ และได้ของกลาง ให้ปรับเท่าที่เป็นส่วนเกิน
4. ห้ามตัด ไม้เพื่อการเผาถ่านโดยเด็ดขาด ผู้ฝ่าฝืนจะได้รับโทษสถานหนัก ตามกฎระเบียบที่วางไว้อย่างเคร่งครัด
5. บุคคลใดก็ตาม เมื่อจะย้ายบ้าน ไปอยู่ถื่นอื่น จะขอไม้ไปใช้ต่างถื่น จะกระทำไม่ได้บุคคลใดที่ขอและปลูกบ้านแล้วไม่เกิน 3 ปี จะขอไปปลูกใหม่อีก ไม่ได้ ส่วนกรณีเอาไม้มาซ่อมบ้าน ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการป่าไม้
6. ผู้ใดลักลอบตัดไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือละเมิดกฎ จะต้องถูกปรับคันละ 50 บาท ไม่ว่าต้นเล็กหรือต้นใหญ่ ส่วนในกรณีลักลอบตัดไม้เพื่อเผาถ่าน ผู้กระทำความผิดถูกระวางโทษปรับ หลุมละ 500 บาท ของกลางให้ยึดทำการขายทอดตลาด สำหรับเงินค่าปรับให้กรรมการฝ่ายการคลังของหมู่บ้านเป็นผู้เก็บรักษา

ระเบียบกฎเกณฑ์นี้เริ่มมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 5 พฤศจิกายน 2529 เป็นต้นไป กฎระเบียบต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานี้ ราษฎรได้มีการประชุมและตกลงร่วมกันร่างขึ้น และแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง เป็นตัวแทนของราษฎร หมู่ที่ 9 บ้านป่าบง ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยแบ่งคณะกรรมการออกเป็น 4 หมวด ตามหมวดของหมู่บ้าน และได้รับการแต่งตั้งโดยราษฎรแต่ละหมวด เลือกขึ้นมาหมวดละ 4 คน รวม 16 คน โดยมีผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยฝ่ายปกครองเป็นประธานและรองประธาน และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะมีผลบังคับใช้ต่อราษฎรที่กระทำความผิดโดยไม่มีการยกเว้นให้กับบุคคลใดทั้งสิ้น ถ้าผู้กระทำความผิดผู้ใดคือแพ่ง ให้ผู้ใหญ่บ้านจับกุมส่งเจ้าพนักงาน เพื่อดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป่าไม้ต่อไป โดยคณะกรรมการป่าไม้แต่ละชุดจะอยู่ในวาระ 5 ปี (กฎระเบียบการอนุรักษ์ป่าของบ้านป่าบง ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน)